

Міжнародний гуманітарний університет
Факультету дизайну, архітектури та мистецтв
Кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Історія України та української культури

Галузь знань	<u>G Інженерія, виробництво та будівництво</u>
Спеціальність	<u>G5 Електроніка, електронні комунікації, приладобудування та радіотехніка</u>
Назва освітньої програми	<u>Комп'ютерні мережі та Інтернет</u>
Рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський) рівень</u>

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, кандидат філософських наук, доцент Семко Яна Сергіївна	+380 96 177 17 47	semko333@ukr.net

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається значне зростання інтересу до історії України. Бакалаврські програми напряму «Історія України та української культури»: відповідають вимогам сучасного суспільства та потребам підготовки майбутніх фахівців, що володіють професійними компетентностями, достатніми для ефективного виконання професійних обов'язків в закладах освіти, а також забезпечують здатність ідентифікувати та розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері освіти та передбачають проведення досліджень, впровадження інновацій та характеризуються невизначеністю умов і вимог.

Мета вивчення дисципліни «Історія України та української культури»: опанування здобувачами вищої освіти суті історичних процесів, що відбувалися в Україні від найдавніших часів до сьогодення, формування у них цілісного уявлення про вітчизняну історію, історичного мислення, патріотизму, національної самосвідомості, толерантності, орієнтованості на загальнолюдські цінності; засвоєння здобутків української матеріальної і духовної культури, усвідомлення ролі і місця вітчизняної культури в європейській та світовій культурній спадщині. Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності.

ПРЕРЕКВІЗИТИ: Даний курс вивчається на початку навчання і є своєрідним вступом до всіх дисциплін гуманітарної підготовки, паралельно з вивченням ОК-1 Українська мова (за професійним спрямуванням).

ПОСТРЕКВІЗИТИ: знання, уміння та навички, набуті під час вивчення дисципліни, використовуються при подальшому навчанні.

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Історія України та української культури» формуються наступні компетентності із передбачених освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі телекомунікацій та радіотехніки, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Здатність працювати в команді.

ЗК 11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові) компетентності

ПК 2. Здатність вирішувати стандартні завдання професійної діяльності на основі інформаційної та бібліографічної культури із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій і з урахуванням основних вимог інформаційної безпеки.

ПК 14. Готовність до вивчення науково-технічної інформації, вітчизняного і закордонного досвіду з тематики інвестиційного (або іншого) проекту засобів телекомунікацій та радіотехніки.

Навчальна дисципліна «Історія України та української культури» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (ПРН)**, передбачених освітньою програмою:

ПРН 14. Вміння управлінсько-організаційної роботи у колективі (бригаді, групі, команді тощо), вміння оцінювати та розподіляти завдання між співробітниками та нести відповідальність за результати своєї та колективної роботи.

ПРН 15. Здатність ініціювати ідеї та пропозиції щодо підвищення ефективності управлінської, виробничої, навчальної та іншої діяльності.

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
4	120	26 / 8	14 / 8	80 / 104	1	1	Обов'язкова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Тема 1. Доісторичний період на території України	12	2	2	8	12	2	2	10
Тема 2. Україна у середні віки	12	4	2	6	12			12
Тема 3. Україна у ранній новий час (XVI – XVII ст.)	12	2	2	8	12			10
Тема 4. Українські землі у XVIII ст.	12	2		10	12			12
Тема 5. Українські землі в добу модернізації (XIX – початок XX ст.)	12	2	2	8	12	2	2	10
Тема 6. Україна в добу війни та революції (1914-1920 рр.)	12	4		8	12			10
Тема 7. Українські землі в міжвоєнний період (1921-1939 рр.)	12	2	2	8	12	2	2	10
Тема 8. Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.)	12	2		10	12			10
Тема 9. Українська РСР у повоєнні роки (1945-1991 рр.)	12	2	2	8	12	2	2	10
Тема 10. Проголошення та розвиток незалежної Української держави (1991 р. – до сьогодні)	12	4	2	6	12			10
Усього годин	120	26	14	80	120	8	8	104
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЕКЗАМЕН								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Здобувачі отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, здобувачі отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи здобувачів щодо вивчення дисципліни «Історія України та української культури» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Тема 1. Первісне заселення України. Трипільська культура. Кіммерійці та скіфи. Розселення та заняття східних слов'ян.	8	10
2	Тема 2. Політична роздробленість Русі. Монголо-татарська навала. Українські землі під владою Золотої Орди. Реферат Історичні портрети діячів української державотворення (Володимир Великий, Ярослав Мудрий, Данило Галицький, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа (на вибір здобувача).	6	12
3	Тема 3. Роль українського козацтва в боротьбі проти агресії Туреччини і Кримського ханства. Козацько-селянські повстання під проводом К. Косинського, С. Наливайка. Культура України середини XVI – XVII ст. Реферат Особливості розвитку культури і освіти від княжої до гетьманської доби (на вибір здобувача).	8	10
4	Тема 4. Політичний, соціально-економічний та культурний розвиток України в XVIII ст. Реферат Національно-визвольні рухи, повстання, війни та інші.	10	12

5	Тема 5. Буржуазні реформи 1860-х років. Розвиток капіталізму. <u>Реферат</u> Історичні портрети Петра Могили, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, Івана Франка, Михайла Грушевського, Симона Петлюри та інших діячів (на вибір здобувача)	8	10
6	Тема 6. Українська держава гетьмана П. Скоропадського. Розвиток культури. Директорія. Проголошення УРСР. <u>Реферат</u> «Перебудова» в рецепції партійно-радянської номенклатури УРСР.	8	10
7	Тема 7. Геноцид українського народу у 30-ті роки XX ст. Структура тоталітарної влади в УРСР. Репресивний характер політичного режиму в Україні. Культурні перетворення в УРСР у 20 30-ті рр. <u>Реферат</u> «Помаранчева» революція й Революція Гідності: порівняльний аналіз. Проблеми розвитку культури в незалежній Україні.	8	10
8	Тема 8. Воєнні дії на території України у 1941-1942 рр. Оборона Одеси. Визволення українських земель від окупантів. <u>Реферат</u> Одеса у роки війни (на вибір здобувача)	10	10
9	Тема 9. Наростання кризових явищ в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. Правозахисний рух. Дисиденти. Цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства. <u>Реферат</u> Євроінтеграція як цивілізаційний вибір України. Інформаційна та бібліографічна культура. Колективна робота та культура.	8	10
10	Тема 10. Зовнішня політика Української держави. Стан освіти і науки. Українці за межами України: чисельність, розміщення, політичні організації і релігійні центри. Євроінтеграційні процеси в Україні. Російсько-українська війна. Моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії. <u>Реферат</u> Українська література XXI століття Сергій Жадан, Оксана Забужко, Тарас Прохасько, Юрій Андрухович, Василь Шкляр, Юрій Винничук, Лесь Подерв'янський (за вибором). Охорона культурної спадщини в умовах воєнного стану: досвід України.	6	10
	Всього	80	104

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання самостійної роботи, індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача тощо.	50%
підсумковий контроль	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, екзамен
--	---

8. ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРДВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ У МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

(поточний контроль, підсумковий контроль, загальний результат оцінювання)

ЕКЗАМЕН

<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на практичних (лабораторних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних (лабораторних) занять	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час практичних (лабораторних) занять	30
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Індивідуальне тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань, дослідна робота здобувача			

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі здобувачами

1.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	Відповідно до робочої програми та розкладу занять	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять, наукових конференцій та круглих столів.	10
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен			50
Загальний результат оцінювання			100

Поточний контроль знань здобувачів освіти при формі контролю **екзамен** (максимум 50 балів) оцінюється за шкалою («2», «3», «4», «5»), з обов'язковим переведенням балів за кожний вид роботи таким чином:

- за підготовку до аудиторних занять (максимум 30 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості практичних (лабораторних) занять, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 6;
- за виконання завдань для самостійного опрацювання (тестування, завдання, підготовка реферату (есе) за заданою тематикою) (максимум 10 балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості програмного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення, для переведу зазначених балів середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2;
- за інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовку наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо (максимум 10- балів) здобувачу освіти необхідно мати не менше 1/2 оцінок від загальної кількості інших видів індивідуальних завдань, для переведу балів за підготовку до аудиторних занять середньоарифметична оцінка множиться на коефіцієнт 2.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗА ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

- «2»- виставляється за неправильну відповідь (письмову роботу), яка не відповідає змісту теми та свідчить про нерозуміння її основних положень;
- «3» -виставляється за відповідь (письмову роботу), яка відповідає змісту теми, але є неповною і неточною у визначенні понять, свідчить про неповне розуміння основних положень навчального матеріалу, свідчить про те, що знання здобувача мають фрагментарний, поверховий характер;
- «4» - оцінюється правильна і обґрунтована відповідь (письмова робота), з якої видно, що здобувач знає й розуміє теоретичний матеріал в обсязі навчальної теми, володіє необхідними навичками, не допускає суттєвих помилок.
- «5» - оцінюється повна, правильна, ґрунтовна відповідь (письмова робота) на запитання теми, що передбачає логічність і послідовність викладу матеріалу, володіння термінологією, показує вміння повно й глибоко використовувати теоретичні знання в практичній площині.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ЗА ІСПИТ (максимум 50 балів)

Рівень знань оцінюється:

- від 40 до 50 балів - здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки;

- 30 до 40 балів - здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді;
- 20 - 30 балів - здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.
- 10 - 20 балів - володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих;
- 0 - 10 балів - володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

9. КРИТЕРІЇ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ (для екзамену)

Рівень знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Здобувач виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Здобувач володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;
- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;
- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);
- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Здобувач був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.
- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Здобувач володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.
- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 1 до 34 балів. Здобувач не володіє навчальним матеріалом.

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗАГАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	Відмінно	Зараховано
82-89	B	Добре	
74-81	C		
64-73	D		
60-63	E	Задовільно	
35-59	Fx		
1-34	F	Незадовільно	Не зараховано

10. ДОТРИМАННЯ ВИМОГ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Викладання та засвоєння навчальної дисципліни передбачає неухильне дотримання вимог академічної доброчесності, яка регулюється Законом України “Про освіту” (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004), «Методичними рекомендаціями для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності» (Лист МОН № 1/9-650 від 23.10.18 року), іншими нормативними документами. Зокрема, основні засади дотримання академічної доброчесності визначено у «Положенні про академічну доброчесність у Міжнародному гуманітарному університеті», «Кодексі академічної доброчесності Міжнародного гуманітарного університету» та «Інструкції щодо процедури технічної перевірки на наявність текстових запозичень (академічного плагіату)», затвердженій наказом МГУ від 03.05.2024 р., № 708а.

Відповідно до ст.42 Закону України “Про освіту” академічна доброчесність - це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Дотримання академічної доброчесності передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

11. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Бажан О., Мицик Ю. Від трипільців до кіборгів. Коротка історія України. Київ: Кліо, 2020. 688 с.
2. Бакалець О. А. Історія України. З найдавніших часів до початку XXI ст. Львів: ПП Магнолія-2006, 2024. 597 с. URL:

https://magnolia.lviv.ua/wp-content/uploads/2024/04/Istoriia_Ukrainy_zmist.pdf

3. Грицак Я. Подолати минуле: Глобальна історія України. Київ: Портал, 2022. 416 с.
4. Я.С. Семко, Ю.П. Мельник. Історія та культура України : методичні рекомендації до самостійної роботи з текстами історичних джерел для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» для всіх спеціальностей: електронне видання. Ч. 1. // Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2024. 56 с.
5. Я.С. Семко, Ю.П. Мельник Історія та культура України : методичні рекомендації до самостійної роботи з текстами історичних джерел для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» для всіх спеціальностей: електронне видання. Ч. 2. // Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2024. 64 с.
6. Я.С. Семко, Ю.П. Мельник. Історія та культура України. Методичні рекомендації до самостійної роботи з текстами історичних джерел для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» для всіх спеціальностей: електронне видання. Ч. 3. // Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2025. 47 с.

Допоміжна

1. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. Львів: Видавництво Старого Лева, 2021. 560 с.
2. Діанова Н. М. Історія релігії та церкви в Україні в національному та європейському контекстах : навч. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т імені І.І. Мечникова, 2019. С. 8-54, 229-243.
3. Дмитренко В. А., Дмитренко В. І. Історія української культури: навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи. Ч. 1 (від найдавніших часів до середини XVII століття). Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. 136 с.
4. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX – XX століття. Київ: Yakaboo, 2019. 653 с.
5. Історія української культури (від стародавніх часів до XIX століття): ілюстрована хрестоматія / За заг. ред. проф. Ю. С. Саботаш. Київ: Видавництво: Ліра-К, 2020. 320 с.
6. Кислюк К. В. Українська культура 1 чверті XXI ст.: повороти модернізаційних перетворень. 2-ге вид., стер. Київ: Кондор-Видавництво, 2018. 196 с.
7. Огієнко І. Українська культура: коротка історія культурного життя українського народу. К.: ЦУЛ, 2019. 141 с.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / Пер. з англ. Р. Ключко. Харків: Книжковий клуб КСД, 2021. 512 с. URL: <https://bnd.gnedu.vn.ua/wpcontent/uploads/2022/09pdf>
9. Ревізія історії. Російська історична пропаганда та Україна. Київ: К.І.С., 2019. 99 с.
10. Савченко В., Гончарук Т. Одеса на зламі епох. Одеса Ланжерона – Воронцова (1819 1839). Київ: Фоліо, 2023. 400 с.
11. Світленко С. І. Українське XIX століття: етнонаціональні, інтелектуальні та історіософські контексти: зб. наук. пр. Дніпро : ЛІРА, 2018. 480 с.
12. Сталій розвиток – XXI століття. Дискусії 2020: колективна монографія / за ред. проф. Хлобистова Є.В. Київ: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2020. 469 с.
13. Gutnyk M. History and Culture of Ukraine: the world dimension: tutorial. Kharkiv: Fakt. 2022. 164 p. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/56132>
14. Kubicek Paul. The History of Ukraine. Westport, Connecticut. London: Greenwood Press. 2008. 200 p. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Kubicek_Paul/The_History_of_Ukraine_anhl.pdf
15. Ploky S. The Gates of Europe : a History of Ukraine. New York : Basic Books, A Member of the Perseus Books Group, 2015. 432 p. URL:

https://shron3.chtyvo.org.ua/Plokhii_Serhii/The_Gates_of_Europe__A_History_of_Ukraine_anhl.pdf

16. Romanko I. I. History of Ukraine and Ukrainian Culture. Scientific and Methodical Complex for Foreign Students. Part 2. Guidelines for practical classes. Kropyvnytskyi: FA NAU, 2019. 300 p. URL: <https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/972/1/Romanko.History%20of%20Ukraine.%20Part%201.pdf>

Інформаційні ресурси

1. Репозитарій ОНЮА <https://dspace.onua.edu.ua/home>
2. Інститут історії України НАН України. URL: <http://www.history.org.ua>.
3. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. URL: <http://www.ipiend.gov.ua>.
4. Інститут українознавства імені І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua>.
5. Інститут археології НАН України. URL: <http://www.iananu.kiev.ua>.
6. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. URL: <http://www.gilan.uar.net/nasu/hiuass.html>.
7. Відлуння Віків: Український пам'яткоохоронний інтернет-ресурс. URL: <http://www.pamjatky.org.ua>.
8. Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. URL: <http://encyclopedia.kiev.ua>.
9. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
10. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаника. URL: <http://www.lsl.lviv.ua>.
11. Одеська національна наукова бібліотека : офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>
12. Сайт «Osvita. Ua». URL: <http://osvita.ua/school/theory/780/>